

**Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка**

Природничо-економічний факультет

Кафедра географії та методики її викладання

Касіяник І.П., Лісовський А.С., Матуз О.В., Придеткевич С.С.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ з ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
«РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА
ГЕОГРАФІЯ»**

**Кам'янець-Подільський
2025**

УДК 911.3:33+913](4/9)(075.8)

ББК 26.82 (0)я73+65.049(2/8)

М 54

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Природничо-економічного факультету
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка
(протокол № 3 від 24 березня 2025 року)*

Рецензенти:

Гарбар В.В. – кандидат географічних наук, старший викладач кафедри географії та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Чернюк Г.В. – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Волощук Ю.О. – доктор економічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності Подільського державного університету.

Касіяник І.П., Лісовський А.С., Матуз О.В., Придеткевич С.С.

М 54 Методичні вказівки до практичних занять з освітньої компоненти «Регіональна економічна і соціальна географія» (доповн. і перероб.). – Кам'янець-Подільський: Видавничо-поліграфічне підприємство «Апостроф». – 2025 – 70 с.

Методичні вказівки до практичних занять з освітньої компоненти «Регіональна економічна і соціальна географія» підготовлений відповідно робочої програми дисципліни «Регіональна економічна і соціальна географія» для здобувачів вищої освіти, денної та заочної форми навчання спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями), 106 Географія. Видання містить загальні методичні рекомендації, розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи здобувача вищої освіти, методичні рекомендації по підготовці до практичних занять, список рекомендованих основних літературних джерел, дидактичні матеріали. Використання навчального видання забезпечить високий рівень знань, сприятиме глибшому розумінню положень суспільної географії в частині знань про функціонування світового господарства, економік окремих країн, глобальних і регіональних ринків, міжнародного (географічного) поділу праці тощо.

УДК 911.3:33+913](4/9)(075.8)

ББК 26.82 (0)я73+65.049(2/8)

©Касіяник І.П., 2025

©Лісовський А.С., 2025

©Матуз О.В., 2025

©Придеткевич С.С., 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
I. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	5
II. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ПІДГОТОВЦІ ДО	19
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	19
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ВСТУП ДО КУРСУ:	22
ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	22
Практичне заняття з теми 1	22
Практичне заняття з теми 2	24
Практичне заняття з теми 3	26
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЄВРОПЕЙСЬКО-АЗІЙСЬКИЙ,	27
АМЕРИКАНО-АВСТРАЛІЙСЬКИЙ РЕГІОН	27
Практичне заняття з теми 4-5 (4 год.)	27
Практичне заняття з теми 6-7 (4 год.)	30
Практичне заняття з теми 8-9 (4 год.)	32
Практичне заняття з теми 10-11 (4 год.)	35
Практичне заняття з теми 12-13 (4 год.)	37
Практичне заняття з теми 14-15 (4 год.)	39
Практичне заняття з теми 16-17 (4 год.)	41
Практичне заняття з теми 18-19 (4 год.)	42
Практичне заняття з теми 20 (2 год.)	43
Практичне заняття з теми 21 (2 год.)	45
Практичне заняття з теми 22 (2 год.)	47
Практичне заняття з теми 23-24 (4 год.)	49
Практичне заняття з теми 25-26 (4 год.)	51
Практичне заняття з теми 27-28 (4 год.)	52
Практичне заняття з теми 29-30 (4 год.)	53
Практичне заняття з теми 31-32 (4 год.)	54
Практичне заняття з теми 33-34 (4 год.)	56
Практичне заняття з теми 35 (2 год.)	58
Практичне заняття з теми 36 (2 год.)	60
Практичне заняття з теми 37 (2 год.)	61
Практичне заняття з теми 38 (2 год.)	62
Практичне заняття з теми 39 (2 год.)	63
Практичне заняття з теми 40 (2 год.)	64
ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ	65
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

ПЕРЕДМОВА

«Регіональна економічна і соціальна географія світу» викладається здобувачам освіти галузі знань 10 Природничі науки, спеціальності 106 «Географія» і галузі знань 01 Освіта, спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» освітнього ступеня бакалавр.

Мета курсу: здобуття студентами знань із регіональної економічної і соціальної географії світу; формування геопросторового мислення та системи спеціальних знань з проблем геополітичного, геоекономічного, економічного і соціального розвитку країн із відповідним природно-ресурсним і людським потенціалами, галузевотериторіальною структурою; оволодіння знаннями аналізу галузевої і територіальної структури господарства як окремих адміністративно-територіальних одиниць країн, так і окремих субрегіонів та визначення головних напрямків їхнього економічного і соціального розвитку.

Тематика практичних занять тісно пов'язана з програмою лекційного курсу. Виконання практичних робіт дозволяє здобувачам освіти оволодіти теоретичними засадами регіональної економічної і соціальної географії, ознайомитись із суспільно-географічним розвитком цих країн на етапі становлення інформаційного суспільства, проблемами їхнього розвитку, особливостями інтеграції і формування галузевотериторіальних структур та перспективами співробітництва з Україною.

Під час виконання практичних завдань здобувачі освіти знайомляться з методикою визначення місця країн на економічній і політичній карті світу, оцінюють рівень соціально-економічного розвитку країн та характеризують їхні територіальні відмінності.

У навчально-методичному посібнику подано опис і структуру освітньої компоненти, рекомендовану літературу та інформаційні джерела, завдання практичних занять, методичні рекомендації до виконання завдань практичних робіт.

I. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Обсяг дисципліни

НАЙМЕНУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ	ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік навчання	2023-2025	2023-2025
Семестр вивчення	6,7	6, 7,8
Кількість кредитів ЄКТС	10	10
Загальний обсяг годин	300	300
Кількість годин навчальних занять	150	44
Лекційні заняття	70	22
Практичні заняття	80	22
Семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна та індивідуальна робота	150	256
Форма підсумкового контролю	6 семестр-іспит 7 семестр-іспит	7 семестр-іспит 8 семестр-іспит

Статус дисципліни – обов’язкові освітні компоненти, освітні компоненти професійної підготовки.

2. Передумови для вивчення дисципліни.

Навчальний курс є базовим компонентом практичної підготовки фахівця-географа та зорієнтований на розуміння однієї з головних складових географічної оболонки – ойкумени, залюдненої та освоєної людьми. Вивчається після загального землезнавства.

3. Програмні компетентності навчання:

Інтегральна компетентність: здатність розв’язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, а також географії та історії і характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітньо-виховного процесу в закладі загальної середньої освіти.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 02.1 Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів.

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

РПН 01 Знання та розуміння основних концепцій, парадигм, теорії та загальної структури географічної науки, предмету їх дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапів історії розвитку географії.

РПН 02 Вільне володіння географічною, історичною термінологією і номенклатурою.

РПН 09 Вміння застосовувати базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії та історії, їх теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно- та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати та порівнювати різні погляди на проблемні питання.

5. Методи навчання.

Лекції та практичні заняття (методи проблемного навчання, частково-пошукові, дослідницькі, вербальні, ілюстративно- демонстраційні, прикладні, інтерактивні). Самостійна робота студентів (аудиторна, позааудиторна), консультації. Дистанційний метод навчання в інформаційній системі MOODLE.

6. Засоби діагностики результатів навчання.

Тестування. Усне опитування (індивідуальне, фронтальне). Оцінка участі в дискусії на запитання для обговорення. Перевірка виконання завдань практичних робіт (індивідуальних, кооперативно-групових та завдань для самостійного опрацювання).

7. Програма навчальної дисципліни

Денна форма здобуття освіти

НАЗВИ ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ І ТЕМ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН					
	разом	у тому числі				
		Лекційні заняття	Практичні заняття	Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль I: Теоретичні основи, методи і завдання курсу						
Тема 1. Становлення та розвиток регіональної економічної і соціальної географії	14	2	2			10
Тема 2. Сучасна політична карта світу	14	2	2			10
Тема 3. Міжнародні організації і союзи	14	2	2			10
Разом за змістовим модулем I	42	6	6			30
Змістовий модуль 2. Європейсько-Азійський регіон						
Тема 4. Країни Західної Європи	14	4	4			6
Тема 5. Країни Північної Європи	13	4	4			5
Тема 6. Країни Південної Європи	13	4	4			5
Тема 7. Країни Центральної Європи	11	2	4			5
Тема 8. Країни Центрально Східної Європи	11	2	4			5
Тема 9. Країни Південно-Західної Азії та Аравійського півострова	13	4	4			5
Тема 10. Країни Східної Азії	11	2	4			5
Тема 11. Країни Центральної і Південної Азії	13	4	4			5
Тема 12. Країни Південно-Східної Азії	9	2	2			5
Разом за змістовим модулем 2	108	28	34			46
Разом	150	34	40			76
Змістовий модуль III: Американо-Африкано-Австралійський регіон						
Тема 13. Країни Північної Америки	17	4	4			9
Тема 14. Країни Латинської Америки	21	6	6			9
Тема 15. Країни Карибського басейну	18	4	6			8
Тема 16. Країни Північної Африки	16	4	4			8
Тема 17. Країни Південної Африки	16	4	4			8
Тема 18. Країни Центральної Африки	16	4	4			8
Тема 19. Країни Західної Африки	16	4	4			8
Тема 20. Загальна характеристика Австралії	14	2	4			8
Тема 21. Загальна характеристика Океанії	16	4	4			8
Разом за змістовим модулем 3	150	36	40			74
Разом годин за 3 змістовними модулями	300	70	80			150

Заочна форма здобуття освіти

НАЗВИ ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ І ТЕМ	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН					
	разом	у тому числі				
		Лекційні заняття	Практичні заняття	Семінарські заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи, методи і завдання курсу						
Тема 1.Становлення та розвиток регіональної економічної і соціальної географії.	23	2	1			20
Тема 2. Сучасна політична карта світу.	21	2	1			18
Тема 3. Міжнародні організації і союзи.	22	2	2			18
Разом за змістовим модулем 1	66	6	4			56
Змістовий модуль 2. Країни Європейсько-Азійського, Американсько-Африканського та Австралійського регіону						
Тема 4. Країни Західної і Північної Європи	29	2	2			25
Тема 5. Країни Південної, Центральної та Центрально Східної Європи	29	2	2			25
Тема 6. Країни Південно-Західної, Східної Азії та Аравійського півострова	31	2	4			25
Тема 7. Країни Центральної і Південної та Південно-Східної Азії	29	2	2			25
Тема 8. Країни Північної Америки	29	2	2			25
Тема 9. Країни Латинської Америки	29	2	2			25
Тема 10. Країни Північної і Центральної, Південної і Західної Африки	29	2	2			25
Тема 11. Загальна характеристика Австралії і Океанії	29	2	2			25
Разом за змістовим модулем 2	234	16	18			200
Разом годин за 3 змістовними модулями	300	22	22			256

8. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів здобувачів при

обговоренні теоретичних питань, виконанні практичних завдань. Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають лекційні та семінарські заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. «Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені Івана Огієнка»

URL: <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

9. Критерії оцінювання результатів навчання

Максимальна кількість балів, яку можна отримати на практичному занятті – **12 балів** за одну тему (за умови виконання всіх різновидів роботи, передбачених планами практичного заняття).

6 семестр

Поточний і модульний контроль (100 балів)				Іспит	Сума
Змістовий модуль 1 (10 балів)	Змістовий модуль 2 (70 балів)			40	100
Поточний контроль	Поточний контроль	МКР	Самостійна робота		
10 балів	20 балів	25 балів	5 балів		

7 семестр

Поточний і модульний контроль (60 балів)			Іспит	Сума
Змістовий модуль 3 (60 балів)			40	100
Поточний контроль	МКР	Самостійна робота		
30 балів	25 балів	5 балів		

Поточний контроль (30 б.)

Якщо студент не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), завдання самостійної та менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття студент має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні, семінарські, лабораторні, індивідуальні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Студенту, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Студент, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з невідповідністю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, студент повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховують бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого матеріалу, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості узагальнення. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального

		матеріалу, здатний певною мірою відтворити його; орієнтується у поняттях. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти знає половину навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості узагальнення але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовує термінологію; здатен скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він достатньо вільно застосовує вивчений матеріал; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки;

		практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, 8 застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Модульна контрольна робота (25 б.)

Після вивчення освітнього компоненту здобувачі пишуть модульну контрольну роботу. Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються усі студенти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів. Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання модульних контрольних робіт отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для виконання або не виконали завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою. Модульна контрольна робота проводиться у формі письмової

відповіді на запропоновані запитання. Максимальна кількість балів за **МКР у 6 семестрі – 25 балів, у 7-му семестрі 25 балів.**

Для зарахування модульної контрольної роботи у 6-му і 7-му семестрі мінімальна кількість набраних балів повинна становити не менше 15, у іншому випадку МКР потрібно виконати повторно.

Студенти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Оцінювання модульної контрольної роботи (25 балів)

Шкала ECTS	Бали	Критерії оцінювання
«відмінно»	25-23 бали	Здобувач вищої освіти у відповідях на варіант МКР демонструє глибокі знання з регіональної економічної і соціальної географії, повною мірою володіє матеріалом, що дозволяє виявляти розуміння змісту предмету, його основних положень, категоріального апарату тощо, може обґрунтовувати свої судження, аргументуючи правильну відповідь, логічно та послідовно формулює текст відповідей на поставлені завдання.
«добре»	22-19 бали	Результати відповідей здобувача вищої освіти на варіант МКР відповідають тим самим вимогам, що й для оцінки «відмінно», але при цьому здобувач допускає певні неточності та незначні помилки. Здобувач володіє матеріалом, правильно відповідаючи на поставлені завдання, логічно формулює відповіді, намагаючись аргументувати їх.
«задовільно»	18-15 бали	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР дозволяють виявити знання і розуміння основних положень предмета, певне володіння категоріальним апаратом, проте характеризуються фрагментарністю, відсутністю повноти та аргументованості. Здобувач допускає помилки при відповідях на питання МКР, не вміє достатньо обґрунтувати свої судження.
«не задовільно»	14 і менше бали	Відповіді здобувача вищої освіти на варіант МКР не виявили знань та розуміння основних положень предмета, що спричинило значну кількість помилок або, взагалі, повну/часткову відсутність відповідей. Здобувач не вміє логічно побудувати відповідь, обґрунтовувати свої судження, плутається у розумінні категоріального апарату тощо.

Самостійна робота (5 б.)

Контроль за самостійною та індивідуальною роботою відбуватиметься за допомогою перевірки географічної номенклатури, робота над якою розвиває навички індивідуальної роботи та практичного застосування знань студента з освітньої компоненти. У першому семестрі максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти за самостійну роботу складає 10 балів. Здобувачу освіти пропонується показати на карті країни Європи і Азії та назвати їх столиці.

Критерії оцінювання самостійної роботи (5 балів)

5 б. ставиться у випадку, коли здобувач освіти повністю і якісно виконав всі завдання для самостійної роботи. Показав на карті всі країни Європи та Азії та назвав їхні столиці. У відповіді відсутні граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

4 б. ставиться, коли здобувач освіти виконав всі завдання для самостійної роботи. Показав на карті всі країни Європи та Азії та назвав їхні столиці. Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер.

3 б. ставиться, коли здобувач освіти демонструє знання з географічної номенклатури, винесених на самостійне опрацювання. Називає країни, але у відповіді припускається помилок. Присутні окремі стилістичні та мовленнєві помилки.

2 б. ставиться, коли здобувач освіти демонструє має вкрай поверхові знання з географічної номенклатури, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Здобувач освіти відтворює лише окремі фрагменти матеріалу. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Здобувач освіти не може назвати країну і її столицю. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

1 б. ставиться, коли здобувач освіти демонструє вкрай поверхові знання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі.

https://drive.google.com/file/d/0B_EBvdN4dQSlMUozdmc2Ti0xY3MzMS1hbjlXLVVQSDZmNjU4/view?resourcekey=0-WAE6ceQZqhHelYoJoPZ3Kg

Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоборочесності. Виявлення ознак академічної недоборочесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/>

Неформальна освіта. Визнання КПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної або інформальної освіти регламентовано «Порядок визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)». URL: <https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view>

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

В неформальній освіті: закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю); підготовка конкурсної наукової роботи; призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт; призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді;

В інформальній освіті: наявність наукової публікації; волонтерська діяльність.

Екзамен (40 балів)

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях; не виконав або виконав МКР, завдання самостійної та індивідуальної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю допускаються до екзамену. Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком навчального процесу. Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами підсумкового контролю у формі екзамену, зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком ліквідації академічної заборгованості. В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

Екзамен проводиться у формі письмового опитування за питаннями екзаменаційного білета. Білет іспиту складається з трьох питань. Питання екзаменаційного білета оцінюються відповідно до таких критеріїв:

високий рівень 40-36 б.	Здобувач виявляє глибокі фундаментальні знання теорії, повно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, формулює своє бачення проблеми, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності
достатній рівень 35-30 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу. Здобувач уміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

середній рівень 29-24 б.	Якщо здобувач виявляє знання і розуміння основних положень дисципліни, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні понять; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження і наводити приклади; викладає матеріал непослідовно. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень менше як 23 б.	Якщо здобувач виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні понять, які спотворюють їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Здобувач неспроможний виконати стандартні завдання навіть після спрямувальних питань викладача. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної не доброчесності.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля

Рейтингова оцінка з кредитного модуля – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння здобувачем вищої освіти певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	ОЦІНКА		
	за європейською шкалою (ECTS)	за національною шкалою	
		іспит	залік
90-100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
67-74	D (задовільно)	задовільно	
60-66	E (достатньо)		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно	не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)		

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою).

Конспект лекцій, плани практичних занять, методичні посібники для проведення практичних занять, методичні рекомендації до самостійної роботи

студентів, контрольні завдання (тести) для проведення проміжного модульного контролю тощо.

II. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ПІДГОТОВЦІ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямованого на формування вмінь та навичок виконання певних видів роботи.

За кожною темою дисципліни проводяться практичні заняття (табл. 4.1, 4.2), на яких організовується обговорення зі студентами питань з тем, визначених робочою програмою, формуються вміння та навички застосування окремих положень навчальної дисципліни шляхом індивідуального та групового виконання відповідно сформованих завдань.

Проведення практичних занять базується на попередньо підготовленому матеріалі – самостійна робота студента.

Оцінки, отримані студентом під час практичних занять враховуються при виставленні поточної оцінки за змістовими модулями з навчальної дисципліни «Регіональна економічна і соціальна географія».

Таблиця 4.1 – План проведення практичних занять із дисципліни «Регіональна економічна і соціальна географія» для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
	Денна форма
Змістовий модуль 1. Вступ до курсу: основні положення дисципліни	
Тема 1. Теоретичні аспекти дослідження регіональної економічної і соціальної географії світу	2
Тема 2. Сучасна політична карта світу	2
Тема 3. Міжнародні організації і союзи	2
Разом за змістовим модулем 1	6
Змістовий модуль 2. Європейсько-Азійський регіон	
Тема 4. Суспільно-географічна характеристика країн Західної Європи	4
Тема 5. Суспільно-географічна характеристика країн Північної Європи	4
Тема 6. Суспільно-географічна характеристика країн Південної Європи	4
Тема 7. Суспільно-географічна характеристика країн Центральної Європи	4

Тема 8. Суспільно-географічна характеристика країн Центрально Східної Європи	4
Тема 9. Суспільно-географічна характеристика країн Південно-Західної Азії та Аравійського півострова	4
Тема 10. Суспільно-географічна характеристика країн Східної Азії	4
Тема 11. Суспільно-географічна характеристика країн Центральної і Південної Азії	4
Тема 12. Суспільно-географічна характеристика країн та Південно-Східної Азії	2
Разом за змістовим модулем 2	34
Змістовий модуль 3: Американо-Африкано-Австралійський регіон	
Тема 13. Суспільно-географічна характеристика країн Північної Америки	4
Тема 14. Суспільно-географічна характеристика країн Латинської Америки	6
Тема 15. Суспільно-географічна характеристика країн Карибського регіону	6
Тема 16. Суспільно-географічна характеристика країн Північної Африки	4
Тема 17. Суспільно-географічна характеристика країн Південної Африки	4
Тема 18. Суспільно-географічна характеристика країн Центральної Африки	4
Тема 19. Суспільно-географічна характеристика країн Західної Африки	4
Тема 20. Суспільно-географічна характеристика Австралії	4
Тема 21. Суспільно-географічна характеристика Океанії	4
Разом за змістовим модулем 3	40
Разом годин	80

Таблиця 4.2 – План проведення практичних занять із дисципліни «Регіональна економічна і соціальна географія» для заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи регіональної економічної і соціальної географії	
Тема 1. Теоретичні аспекти дослідження регіональної економічної і соціальної географії світу.	2
Тема 2. Сучасна політична карта світу. Міжнародні організації і союзи	2
Разом за змістовим модулем 1	4

Змістовий модуль 2. Європейсько-Азійський, Американо-Австралійський регіон	
Тема 3. Суспільно-географічна характеристика країн Західної, Північної, Південної, Центральної Європи	2
Тема 4. Суспільно-географічна характеристика країн Східної, Центральної, Південно-Західної Азії	2
Тема 5. Суспільно-географічна характеристика країн Південно-Східної Азії та Аравійського півострова Азії	2
Тема 6. Суспільно-географічна характеристика країн Північної Америки	2
Тема 7. Суспільно-географічна характеристика країн Південної Америки	2
Тема 8. Суспільно-географічна характеристика країн Південної та Центральної Африки	2
Тема 9. Суспільно-географічна характеристика країн Північної та Західної Африки	2
Тема 10. Суспільно-географічна характеристика країн Австралії та Океанії	2
Разом за змістовим модулем 2	16
Разом годин	20

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ВСТУП ДО КУРСУ: ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Практичне заняття з теми 1.

Теоретичні аспекти дослідження регіональної економічної і соціальної географії світу

Навчальні цілі: *знати:* предмет і методи регіональної економічної і соціальної географії; місце курсу в системі географічних наук; історію регіональної економічної і соціальної географії світу; *вміти:* аналізувати географічні теорії та фундаментальні положення теорії районування.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Охарактеризуйте предмет і методи регіональної економічної і соціальної географії.
2. Обґрунтуйте завдання регіональної економічної і соціальної географії світу. Визначте її місце в системі географічних наук.
3. Які сучасні методи дослідження застосовують у регіональній економічній і соціальній географії? Чому доцільним є поєднання методів дослідження?
4. Охарактеризуйте зв'язки регіональної економічної і соціальної географії світу з фізичною та економічною географією.
5. Історія регіональної економічної і соціальної географії світу.
6. Які перші наукові школи з'явилися у світовій регіональній економічній і соціальній географії?
7. Історія розвитку регіональної економічної і соціальної географії в Україні і в світі.
8. Охарактеризуйте основні наукові теорії, вчення, гіпотези.

Контрольні завдання:

1. Порівняйте основні форми наукового знання в регіональній економічній і соціальній географії. Визначте та охарактеризуйте її. Заповніть таблицю 1.1 «Основні наукові теорії, вчення, гіпотези».

Таблиця 1.1

Назва	Характеристика
Вчення про економіко-географічне положення.	
Вчення про міжнародний географічний поділ праці.	
Вчення про територіальну організацію суспільства й господарства (ТОСГ).	
Теорія економічного районування.	
Концепція «полюсів росту»	
Концепція глобальних (світових) міст.	

2. Охарактеризуйте методи економічної і соціальної географії, заповнивши табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Назва	Характеристика
Історичний метод	
Картографічний метод	
Порівняльний метод	
Метод спостережень	
Метод системного аналізу	
Статистичний метод	
Економіко-математичні методи	

3. Охарактеризуйте сучасні підходи до регіонального поділу світу.

4. Охарактеризуйте внесок українських учених у розвиток теорії регіональної економічної і соціальної географії світу, зокрема С. Рудницького, К. Воблого, О. Діброви, В. Кубійовича, М. Паламарчука, М. Пістуна, Ф. Заставного, О. Шаблія, О. Топчієва, Ю. Пітюренка, В. Руденка, і зарубіжних: У. Ізарда, П. Гаргета, І. Родіонова, В. Максаковського, П. Муллера, Г. де Блія та ін.

Список рекомендованої літератури:

а) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Практичне заняття з теми 2.
Сучасна політична карта світу та етапи її формування.
Класифікація країн світу.

Навчальні цілі: *знати:* поняття «територія», «залежна територія», «країна», «держава», про державний устрій країн світу; історико-географічні субрегіони; *вміти:* виявити відмінності у використанні даних термінів; встановлювати основні юридичні ознаки держави; класифікувати країни світу за рівнем економічного розвитку; аналізувати сучасні підходи до регіонального поділу світу.

Питання та проблеми для обговорення

1. Об'єкти політичної карти світу.
2. Суть поняття «держави», «країни», «території» та головні відмінності між ними. Території та кордони держав. Формально недержавні кордони. Функції кордонів. Політико-територіальні утворення. Держави та їх ознаки. Залежні території та їх особливості. Заморські території. Протекторати. Підопічні території. Домініон. Спірні території.
3. Основні періоди та етапи формування політичної карти світу.
4. Типи країн. Класифікація країн за площею, за чисельністю населення, за формою правління.
5. Республіка. Типи республік. Республіка як переважаюча форма правління у країнах Латинської Америки.
6. Монархія. Типи монархій. Абсолютні монархії Азії та конституційні монархії Європи: порівняльна характеристика.
7. Держави у складі Співдружності. Джамахірія.
8. Класифікація країн за формою державного устрою.
9. Класифікація країн за ідеологічною орієнтацією.
10. Плюралістичні держави. Клерикальні держави. Класифікація країн за формою державного режиму. Демократичні режими. Антидемократичні режими.
11. Класифікація країн за політичною структурою. Однопартійні країни. Багатопартійні країни. Класифікація країн за рівнем розвитку науки і техніки.
12. Класифікація країн за рівнем соціально-економічного розвитку.

Контрольні завдання:

1. Заповніть таблицю 2.1. «Сучасні підходи до регіонального поділу світу» за І.О. Родіонова, Б.П. Яценко, П.О. Масляк, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко, В.П. Максаковський. Дотепер не існує єдиного уніфікованого підходу до виділення регіонів світу. Простежуються суттєві розбіжності у виділенні історико-регіональних одиниць. Зіставте їх між собою. Якими чинниками можна пояснити відмінності підходів різних авторів?

Таблиця 2.1

Сучасні підходи до регіонального поділу світу

<i>Частина світу, континент</i>	<i>І.О. Родіонова</i>	<i>Б.П. Яценко</i>	<i>П.О. Масляк, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко</i>	<i>В.П. Максаковський</i>
Європа				
Азія				
Африка				
Америка				
Австралія і Океанія				

2. Заповніть таблицю 2.2 «Історико-географічні субрегіони».

Різниця в природних умовах, економічна й культурна специфіка сформували всередині регіонів окремі, відносно єдині території, більш низького рангу – субрегіони.

Таблиця 2.2

Субрегіон	Де знаходиться? Які країни входять?
-----------	-------------------------------------

Близький Схід	
Середній Схід	
Закавказзя	

Список рекомендованої літератури:

а) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Практичне заняття з теми 3.

Міжнародні організації

Навчальні цілі: *знати:* міжнародні організації та союзи; чинники, які сприяють утворенню міжнародних організацій; поняття геополітика і геостратегія; *вміти:* аналізувати географію міжнародних організацій та союзів та їх вплив на політичні та економічні процеси, що відбуваються у світі.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Міжнародні організації як одна з найважливіших форм багатостороннього співробітництва між державами.
2. Які чинники сприяють утворенню міжнародних організацій?
3. Назвіть найбільші глобальні міжнародні утворення.
4. Розкажіть про найвідоміші регіональні міжнародні організації.
5. Яка міжнародна організація і чому є найвідомішою і найавторитетнішою у світі?
6. Що вам відомо про функції, які виконують Генеральна Асамблея і Рада Безпеки ООН. Назвіть спеціалізовані організації ООН.
7. Що таке геополітика і геостратегія?
8. Як впливають географічні чинники на долю країн і народів?
9. Яка роль ООН у світі?
10. Які ви знаєте глобальні та регіональні міжнародні організації?
11. Політичні блоки: НАТО, Міжпарламентський союз, Африканський Союз, АНЗЮС, АНЗЮК, Організація Американських держав (ОАД).
12. Економічні союзи: Амазонський пакт, Європейський Союз (ЄС), Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), Союз Арабського Магрибу (САМ), Чорноморський район економічного співробітництва (ЧРЕС), Бенілюкс, Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС).
13. Змішані блоки: Асоціація країн Південно-Східної Азії (АСЕАН), Асоціація регіонального співробітництва країн Південної Азії (СААРК), Карибське співтовариство (КАРІКОМ), Ліга Арабських держав (ЛАД), Організація «Ісламська конференція» (ОІК), Співдружність націй, Співдружність Незалежних Держав (СНД), Організація Об'єднаних Націй (ООН) та її спеціалізовані підрозділи.

Контрольні завдання:

1. Заповніть таблицю 3.1 «Міжнародні організації та союзи».

Таблиця 3.1

Назва організації	Рік заснування	Країни-члени	Мета створення	Штаб-квартира

2. Причинно-наслідковий ланцюжок. Склади схему з 5-ти ланок: Чинники → Проблема → Ідея об'єднання → Створення організації → Результати. Наприклад, екологічні проблеми → співпраця в межах Програми ООН з довкілля).

3. Графічне завдання – карта впливу. На політичній карті світу: Познач країни-учасниці ЄС, НАТО, G7 різними кольорами; Проведи стрілки впливу (економічного, військового, дипломатичного). Зроби короткий аналіз 3 основних зон найбільшого геополітичного впливу.

4. Геополітичний аналіз ситуації. Проаналізуй ситуацію: «Вступ України до ЄС: геополітичне значення для України, Європи та світу». Напиши коротке есе (200 слів), в якому визнач: основні геополітичні вигоди і виклики; реакції інших міжнародних гравців (РФ, США, Китай, НАТО); стратегічне значення для безпеки Європи.

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЄВРОПЕЙСЬКО-АЗІЙСЬКИЙ, АМЕРИКАНО-АВСТРАЛІЙСЬКИЙ РЕГІОН

Практичне заняття з теми 4-5 (4 год.).

Суспільно-географічна характеристика країн Західної Європи

Навчальні цілі: *знати:* місце країн Західної Європи у макрореґіоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу країн Західної Європи; визначити галузі спеціалізації окремих країн Західної Європи, обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Західної Європи.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Покажіть на карті країни субреґіону Західна Європа.
2. Які особливості виокремлення Західної Європи за Г. де Блієм та П. Муллером?
3. Наведіть аргументи «за» виокремлення субреґіону Британські острови.
4. До якого підтипу розвинених країн відноситься більшість країн Західної Європи.
5. Наведіть приклади NUTS різного просторового рівня: NUTS1, NUTS2, NUTS3.
6. Вкажіть риси забезпеченості паливними ресурсами країн Західної Європи.
7. Назвіть найбільші міські агломерації Західної Європи.
8. Обґрунтуйте необхідність продуманої міграційної політики для Західної Європи.
9. Назвіть спільні особливості структури господарства Німеччини, Франції та Великої Британії.
10. Вкажіть провідні реґіони Західної Європи за промисловим розвитком.
11. Вкажіть провідні реґіони Західної Європи за розвитком науково-дослідної діяльності.
12. Вкажіть провідні райони Західної Європи за розвитком туризму.
13. Загальні відомості, геополітичне положення, фізико- та економіко-географічне положення.
14. Населення.
15. Характеристика економіки (промисловість, сільське господарство, інфраструктура (транспорт, туризм, рекреація та ін.).
16. Туризм як галузь спеціалізації країн Західної Європи.
17. Зовнішньоекономічні зв'язки, внутрішні відмінності.
18. Економіко-географічна характеристика Франції, Бельгії, Нідерландів, Люксембургу, Німеччини, Австрії, Ліхтенштейну, Швейцарії.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Використовуйте відповідні скорочення (Ф – федеративна, У – унітарна держава; Р – республіка, АМ – абсолютна монархія, АмМ – абсолютна теократична монархія, КМ – конституційна монархія, державний устрій для залежних територій слід позначати прочерком (-); рівні економічного розвитку – високий (В), середній (С), низький (Н); соціально-економічні типи країн – до індустріальні (ДІК), нові індустріальні (НІК), старі індустріальні (ІК), постіндустріальні (ПІК); столиці та адміністративні центри позначайте різними шрифтами тощо).

Типовий план загальної суспільно-географічної характеристики розвинутої країни.

1. «Візитна картка» країни: площа, населення, столиця, державний устрій, адміністративно-територіальний поділ, місце країни у світі, макрореґіоні за економіко-соціальними показниками розвитку.

2. Головні чинники розвитку і розміщення господарства розвинених країн світу:

- 2.1. Економіко-географічне положення (ЕГП);
- 2.2. Історико-географічні особливості розвитку;

- 2.3. Географія населення і працересурсний потенціал, зокрема інтелектуальний потенціал країни;
- 2.4. Природно-ресурсний потенціал;
- 2.5. Екологічний чинник.
3. Загальна характеристика господарського комплексу країни:
 - 3.1. Первинний сектор;
 - 3.2. Вторинний сектор;
 - 3.3. Третинний сектор;
 - 3.4. Четвертинний сектор.
4. Територіальні відмінності розвитку. Субрегіони держави.
5. Географія міжнародних зв'язків (економічних, соціальних, політичних, культурних).
6. Головні проблеми розвитку країни.

При виконанні завдання № 4, заповніть таблицю:

Назва району	Сільське господарство	Промисловість

Контрольні завдання:

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 4.1.

Таблиця 4.1

Столиця	Країна	Державний устрій	Клас економічного розвитку	Соціально-економічний тип
	Франція			
	Бельгія			
	Нідерланди			
	Люксембург			
	Німеччина			
	Австрія			
	Ліхтенштейн			
	Швейцарія			

2. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Західної Європи: Франція, Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Німеччина, Австрія, Ліхтенштейн, Швейцарія за типовим планом.
3. Нанесіть на контурну карту економічні райони Німеччини.
4. Охарактеризуйте територіальну структуру господарства Німеччини заповнивши таблицю характеристики економічних районів країни.

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Рис. 4.1 Територіальна структура господарства Німеччини

Практичне заняття з теми 6-7 (4 год.).

Суспільно-географічна характеристика країн Північної Європи

Навчальні цілі: *знати:* місце розвинених країн Північної Європи у макрореґіоні й гео економічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу розвинених країн Північної Європи; визначити галузі спеціалізації окремих країн Північної Європи; аналізувати підходи ЄС до регіональної політики; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Північної Європи.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Місце Північної Європи у групі розвинених країн світу (склад: Ісландія, Норвегія, Швеція, Фінляндія, Данія). Частка у населенні, території, розмірі ВВП, зовнішній торгівлі.
2. Особливості географічного положення. Територія та типізація регіонів Північної Європи.
3. Природні умови та ресурси як чинник розвитку регіону.
4. Суспільно-географічні аспекти розвитку населення та розселення країн Північної Європи (населення, здоров'я, освіта і навчання, ринок праці).
5. Суспільно-географічні аспекти розвитку економіки країн Північної Європи (рівень економічного розвитку, структура економіки).
6. Суспільно-географічні аспекти розвитку постіндустріальних секторів країн Північної Європи (наука і дослідження, електронна економіка і суспільство).
7. Суспільно-географічні аспекти розвитку транспорту у країнах Північної Європи.
8. Суспільно-географічні аспекти розвитку сільського господарства у країнах Північної Європи.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

При виконанні завдання № 4 заповніть таблицю:

<i>Назва району</i>	<i>Сільське господарство</i>	<i>Промисловість</i>

Контрольні завдання:

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 6.1.

Таблиця 6.1

<i>Столиця</i>	<i>Країна</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Клас економічного розвитку</i>	<i>Соціально-економічний тип</i>
	Фінляндія			
	Швеція			
	Норвегія			
	Данія			
	Велика Британія			
	Ірландія			
	Ісландія			
	Естонія			

2. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Північної Європи: Фінляндія, Швеція, Норвегія, Данія, Велика Британія, Ірландія, Ісландія, Естонія, Литва, Латвія за типовим планом.

3. Нанесіть на контурну карту економічні райони Великої Британії.

4. Охарактеризуйте територіальну структуру господарства Великої Британії заповнивши таблицю характеристики економічних районів країни.
5. Доведіть визнання Лондону як однієї з фінансових столиць світу.

Рис. 6.1 Територіальна структура господарства Великої Британії

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4 б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Практичне заняття з теми 8-9 (4 год.).

Суспільно-географічна характеристика країн Південної Європи

Навчальні цілі: *знати:* місце розвинених країн Південної Європи у макрореґіоні й гео економічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу розвинених країн Південної Європи; визначити галузі спеціалізації окремих країн Південної Європи; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Південної Європи.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Загальні відомості, геополітичне положення, фізико- та економіко-географічне положення.
2. Населення.
3. Характеристика економіки (промисловість, сільське господарство, інфраструктура (транспорт, туризм, рекреація та ін.).
4. Туризм як галузь спеціалізації країн Північної Європи.
5. Зовнішньоекономічні зв'язки, внутрішні відмінності.
6. Економіко-географічна характеристика країн Північної Європи: Італії, Сан-Марино, Ватикану, Монако, Мальти, Греції, Іспанії, Португалії, Андорри, Сербії, Чорногорії, Хорватії, Албанії, Боснії і Герцеговини, Північної Македонії, Словенії, Косово, Гібралтару.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Виконуючи завдання 3 та 5 заповніть таблицю:

<i>Назва району</i>	<i>Сільське господарство</i>	<i>Промисловість</i>

Контрольні завдання:

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 8.1.

Таблиця 8.1

<i>Столиця</i>	<i>Країна</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Клас економічного розвитку</i>	<i>Соціально-економічний тип</i>
	Італія			
	Сан-Марино			
	Ватикан			
	Монако			
	Мальта			
	Греція			
	Іспанія			
	Португалія			
	Андорра			
	Хорватія			
	Чорногорія			
	Албанія			
	Словенія			
	Македонія			

2. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Північної Європи: Італія, Сан-Марино, Ватикан, Монако, Мальта, Греція, Іспанія, Португалія, Андорра, Сербія, Чорногорія, Хорватія, Албанія, Боснія і Герцеговина, Північна Македонія, Словенія, Косово, а також Гібралтар за типовим планом.
3. Нанесіть на контурну карту економічні райони Італії.

Рис. 8.1.1 Територіальна структура господарства Італії

4. Роль країн Південної Європи в ЄС. Проведи коротке дослідження: Яке місце займають країни Південної Європи в Європейському Союзі? Як впливають на політику, економіку, міграційні процеси? Сформулюй 3–5 тез і зроби висновок: чи є ці країни «ядром» чи «периферією» ЄС?

5. Напиши коротке есе (до 200 слів) на одну з тем: «Проблема старіння населення в країнах Південної Європи: виклик чи можливість?», «Середземноморський стиль життя: вплив на здоров'я, культуру і економіку регіону».

6. Нанесіть на контурну карту економічні райони Іспанії

7. Охарактеризуйте територіальну структуру господарства Італії і Іспанії заповнивши таблицю характеристики економічних районів країн.

Список рекомендованої літератури:

а) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13

Рис. 8.1.2 Територіальна структура господарства Іспанії

Практичне заняття з теми 10-11 (4 год.).

Суспільно-географічна характеристика країн Східної Європи

Навчальні цілі: *знати:* місце розвинених країн Східної Європи у макрореґіоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу розвинених країн Східної Європи; визначити галузі спеціалізації окремих країн субреґіону; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Центральної Європи.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Загальні відомості, геополітичне положення, фізико- та економіко-географічне положення.
2. Населення.
3. Характеристика економіки (промисловість, сільське господарство, інфраструктура (транспорт, туризм, рекреація та ін.).
4. Туризм як галузь спеціалізації країн Східної Європи.
5. Зовнішньоекономічні зв'язки, внутрішні відмінності.
6. Економіко-географічна характеристика Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини, Румунії, Словенії, Хорватії, Македонії, Боснії і Герцеговини, Союзної республіки Югославії, Албанії, Литви, Латвії та Естонії, Молдови.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Виконуючи завдання 3, заповніть таблицю:

<i>Назва району</i>	<i>Сільське господарство</i>	<i>Промисловість</i>

Контрольні завдання:

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 10.1.

Таблиця 10.1

<i>Столиця</i>	<i>Країна</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Клас економічного розвитку</i>	<i>Соціально-економічний тип</i>
	Польща			
	Чехія			
	Словаччина			
	Угорщина			
	Румунія			
	Словенія			
	Хорватія			
	Македонія			
	Боснія і Герцеговина			
	Албанія			
	Литва			
	Латвія			
	Естонія			
	Молдова			

2. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Східної Європи: Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини, Румунії, Словенії, Хорватії, Македонії, Боснії і Герцеговини, Союзної республіки Югославії, Албанії, Литви, Латвії та Естонії, Молдови за типовим планом.

3. Нанесіть на контурну карту економічні райони Польщі.

Рис. 10.1.1 Територіальна структура господарства Польщі

4. Охарактеризуйте територіальну структуру господарства Польщі заповнивши таблицю характеристики економічних районів країни.

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Практичне заняття з теми 12-13 (4 год.)

Суспільно-географічна характеристика країн Східної Азії

Навчальні цілі: *знати:* місце розвинених країн Східної Азії у макрореєоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу розвинених країн Східної Азії; визначити галузі спеціалізації окремих країн Східної Азії; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Східної Азії.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Загальні відомості, геополітичне положення, фізико- та економіко-географічне положення.
2. Населення.
3. Характеристика економіки (промисловість, сільське господарство, інфраструктура (транспорт, туризм, рекреація та ін.).
4. Туризм як галузь спеціалізації країн Східної Азії.
5. Зовнішньоекономічні зв'язки, внутрішні відмінності.
6. Економіко-географічна характеристика країн Східної Азії.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

При виконанні завдання № 3, заповніть таблицю:

<i>Назва району</i>	<i>Сільське господарство</i>	<i>Промисловість</i>

Контрольні завдання:

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 8.1.

Таблиця 12.1.

<i>Столиця</i>	<i>Країна</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Клас економічного розвитку</i>	<i>Соціально-економічний тип</i>
	Японія			
	Тайвань			
	Південна Корея			
	Монголія			
	Китай			

2. Нанесіть на контурну карту економічні райони Китаю.
3. Охарактеризуйте територіальну структуру господарства Китаю заповнивши таблицю характеристики економічних районів країни.
4. Охарактеризуйте особливості сучасного науково-виробничого комплексу Японії: організаційні, фінансові, галузево-тематичні. Виділіть специфічні риси Японії порівняно з США, країнами Європи. Які рекомендації, зважаючи на досвід Японії, можна визначити для розвитку науки в Україні?
5. Нанесіть на контурну карту економічні райони Південної Кореї.
6. Дискусійна робота або міні-есе. Обери одну з тем для дослідження або обговорення: «Японія: як країна з високим рівнем розвитку бореться зі старінням населення?» «Як "демографічна криза" впливає на трудові ресурси Південної Кореї?» «Чи може Тайвань залишатися незалежним економічно і політично?» «Проблема перенаселення у Сеулі та Токіо: наслідки для міського середовища.

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Рис. 12. 1.1 Територіальна структура господарства Китаю

Рис. 12.1.2 Територіальна структура господарства Південної Кореї.

Практичне заняття з теми 14-15 (4 год.).

Суспільно-географічна характеристика країн Південної Азії

Навчальні цілі: *знати:* місце розвинених країн Південної Азії у макрореґіоні й гео економічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу розвинених країн Південної Азії; визначити галузі спеціалізації окремих країн Південної Азії; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Південної Азії.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Загальні відомості, геополітичне положення, фізико- та економіко-географічне положення.
2. Населення.
3. Характеристика економіки (промисловість, сільське господарство, інфраструктура (транспорт, туризм, рекреація та ін.).
4. Туризм як галузь спеціалізації країн Південної Азії.
5. Зовнішньоекономічні зв'язки, внутрішні відмінності.
6. Економіко-географічна характеристика країн Південної Азії.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

При виконанні завдання № 5 заповніть таблицю:

<i>Назва району</i>	<i>Сільське господарство</i>	<i>Промисловість</i>

Контрольні завдання:

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 14.1.

Таблиця 14.1

<i>Столиця</i>	<i>Країна</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Клас економічного розвитку</i>	<i>Соціально-економічний тип</i>
	Індія			
	Пакистан			
	Афганістан			
	Бангладеш			
	Непал			
	Бутан,			
	Шрі-Ланка			
	Мальдіви			

2. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Південної Азії. Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом.
3. Нанесіть на контурну карту економічні райони Індії.
4. Охарактеризуйте територіальну структуру господарства Індії, заповнивши таблицю характеристики економічних районів країни.
5. Тематичне есе або дискусія (на вибір). Теми: Індія – супердержава майбутнього чи гігант із соціальними проблемами? Як текстильна промисловість Бангладеш впливає на екологію та права працівників? Туризм і культурна спадщина Шрі-Ланки: шлях до сталого розвитку чи масова комерціалізація?

Рис. 14.1.1 Територіальна структура господарства Індії

Список рекомендованої літератури:

a) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Практичне заняття з теми 16-17 (4 год.)

Суспільно-географічна характеристика країн Центральної Азії

Навчальні цілі: *знати:* місце розвинених країн Центральної Азії у макрореґіоні й гео економічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу розвинених країн Центральної Азії; визначити галузі спеціалізації окремих країн Центральної Азії; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Центральної Азії.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.
2. Загальні відомості, геополітичне положення, фізико- та економіко-географічне положення.
3. Населення.
4. Характеристика економіки (промисловість, сільське господарство, інфраструктура (транспорт, туризм, рекреація та ін.).
5. Туризм як галузь спеціалізації країн Центральної Азії.
6. Зовнішньоекономічні зв'язки, внутрішні відмінності.
7. Економіко-географічна характеристика країн Центральної Азії.
8. Економіко-географічна характеристика країн Південної Азії.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

При виконанні завдання № 5 заповніть таблицю:

<i>Назва району</i>	<i>Сільське господарство</i>	<i>Промисловість</i>
<i>Північний захід</i>		
<i>Північний схід</i>		
<i>Захід</i>		
<i>Центр</i>		
<i>Південь</i>		

Контрольні завдання:

Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 16.1.

Таблиця 16.1

<i>Столиця</i>	<i>Країна</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Клас економічного розвитку</i>	<i>Соціально-економічний тип</i>
	Казахстан,			
	Киргизстан			
	Таджикистан,			
	Туркменістан			
	Узбекистан			

2. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Центральної Азії. Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом.

3. Тематичне есе / обговорення. Вибери одну з тем для короткого есе (до 200 слів): Казахстан як геополітичний міст між Європою та Азією: переваги й виклики. Екологічні наслідки вирощування бавовни в Узбекистані: приклад Аралу. Як енергетичні ресурси Туркменістану впливають на його зовнішню політику? Проблеми доступу до води в Центральній Азії: конфлікт чи співпраця?

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.*

Практичне заняття з теми 18-19 (4 год.)

Суспільно-географічна характеристика країн Південно-Східної Азії

Навчальні цілі: *знати:* місце країн Південно-Східної Азії у макрореґіоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу розвинених країн Південної і Південно-Східної Азії; визначити галузі спеціалізації окремих країн субреґіону; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Південної і Південно-Східної Азії.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Загальні відомості, геополітичне положення, фізико- та економіко-географічне положення.
2. Населення.
3. Характеристика економіки (промисловість, сільське господарство, інфраструктура (транспорт, туризм, рекреація та ін.).
4. Туризм як галузь спеціалізації країн Південно-Східної Азії.
5. Зовнішньоекономічні зв'язки, внутрішні відмінності.
6. Економіко-географічна характеристика країн Південно-Східної Азії.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 18.1.

Контрольні завдання:

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 18.1.

Таблиця 18.1

<i>Столиця</i>	<i>Країна</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Клас економічного розвитку</i>	<i>Соціально-економічний тип</i>
	М'янма			
	В'єтнам			
	Лаос			
	Таїланд			
	Філіппіни			
	Камбоджа			
	Малайзія			
	Бруней			
	Індонезія			
	Сінгапур			
	Східний Тимор			

2. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Південно-Східної Азії. Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом.

3. Гра «Вгадай за галуззю». Інструкція: Викладач/здобувач вищої освіти зачитує галузі спеціалізації, а решта вгадують країну: Виробництво електроніки, морські порти, фінансові хаби. Сільське господарство, текстиль, чаювання. IT-індустрія, кінематограф, космос. Туризм, автомобілебудування, річковий транспорт.

4. Міні-розслідування: «Регіональні виклики». Завдання (на вибір): Досліди одну з проблем і підготуй міні-презентацію (4 слайди або постер): «Швидка урбанізація в Манілі чи Джакарті: чи готова інфраструктура?», «Кліматичні ризики для Бангладеш: затоплення, біженці, політика», «Індійська демократія vs. політичні напруги у М'янмі – регіональний контраст», «Проблеми неформальної зайнятості: як виживають мегаполіси Південної Азії».

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

*Практичне заняття з теми 20 (2 год.)**Суспільно-географічна характеристика країн Західної Азії*

Навчальні цілі: *знати:* місце країн Західної Азії у макрореєоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу країн Західної Азії; визначити галузі спеціалізації окремих країн субреєону; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Західної Азії.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Загальні відомості, геополітичне положення, фізико- та економіко-географічне положення.
2. Населення.
3. Характеристика економіки (промисловість, сільське господарство, інфраструктура (транспорт, туризм, рекреація та ін.).
4. Туризм як галузь спеціалізації країн Західної Азії.
5. Зовнішньоекономічні зв'язки, внутрішні відмінності.
6. Економіко-географічна характеристика країн Західної Азії.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

При виконанні завдання № 4 заповніть таблицю:

<i>Країна</i>	<i>Основні ресурси</i>	<i>Провідні галузі</i>	<i>Партнери по експорту</i>

Контрольні завдання:

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 20.1.

Таблиця 20.1

<i>Столиця</i>	<i>Країна</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Клас економічного розвитку</i>	<i>Соціально-економічний тип</i>
	Вірменія			
	Азербайджан			
	Бахрейн			
	Кіпр			
	Грузія			
	Ірак			
	Ізраїль			
	Йорданія			
	Кувейт			
	Ліван			
	Катар			
	Саудівська Аравія			
	Оман			
	Туреччина			
	Сирія			
	Держава Палестина			
	Об'єднані Арабські Емірати			
	Ємен			
	Іран			

2. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Західної Азії. Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом.
3. Заповни таблицю галузевої спеціалізації країн Західної Азії.
4. Дискусійне коло / есе. Темі для есе або обговорення: Чи можливий сталий розвиток у регіоні, що постійно конфліктує? Технологічна модернізація Ізраїлю: виклик для сусідів? Нафта – благословення чи прокляття для країн Затоки?

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Практичне заняття з теми 21 (2 год.)

Суспільно-географічна характеристика Канади

Навчальні цілі: *знати:* роль Канади на геоекономічній і геополітичній карті світу у XXI ст.; *вміти:* характеризувати геопросторові особливості розвитку Канади (природними, демографічними, економічними, соціальними, політичними, культурними та ін.); розкривати територіальні соціально-економічні відмінності держави; аналізувати особливості співпраці Канади та України.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Канада на геополітичній і геоекономічній картах світу у XXI ст.
2. Зовнішньополітичний курс держави.
3. Внутрішні протиріччя політичного розвитку Канади у XXI ст.
4. Демографічна ситуація Канади (народжуваність, смертність, природній приріст, міграція, статеві-вікова, етнорасова, мовна, релігійна структура населення).
5. Система розселення Канади (просторові відмінності заселення території; урбанізація; особливості метрополійного розвитку; головні міста держави; глобальні міста).
6. Структура господарства Канади. Особливості розвитку первинного, вторинного, третинного секторів економіки держави.
7. Головні транснаціональні корпорації Канади та їхня спеціалізація.
8. Просторові відмінності соціально-економічного розвитку Канади. Регіони держави.
9. Зовнішні економічні зв'язки Канади. Спеціалізація держави на світовому ринку.
10. Українська діаспора в Канаді (історія формування, особливості геопросторової організації; роль у сучасному житті Канади; співпраця з Україною).

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Типовий планом для доповіді-презентації наведено в дидактичних матеріалах.

Контрольні завдання:

1. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики Канади. Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом (Див. Дидактичні матеріали).
2. Нанесіть на контурну карту економічні райони Канади.

Рис. 21.1 Економічні райони Канади

3. Охарактеризуйте територіальну структуру господарства Канади заповнивши табл. 21.1 характеристики економічних районів країни.

Таблиця 21.1

<i>Назва району</i>	<i>Сільське господарство</i>	<i>Промисловість</i>

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

*Практичне заняття з теми 22 (2 год.).
Суспільно-географічна характеристика
Сполучених Штатів Америки*

Навчальні цілі: *знати:* геоекономічні та геополітичні переваги США на карті світу; *вміти:* розкрити роль глобальної держави у становленні світового порядку; проаналізувати внутрішні неоднорідності демографічного, економічного, соціального, культурного, політичного розвитку США; виокремити можливі загрози внутрішнього розвитку держави та їхній вплив на зовнішньополітичній і зовнішньоекономічній вектор США; розкрити особливості співпраці США та України.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Особливості геополітичного положення США у XXI ст.
2. США як глобальна сила на політичній карті світу і кінець політики добросусідства у XXI ст.
3. «Американська мрія» як передумова глобального геоекономічного домінування держави.
4. Неоднорідності внутрішнього розвитку США у XXI ст.: демографічна ситуація (народжуваність, смертність, природній приріст, міграція, расовоетнічна структура, статеві-вікова структура населення); виклики урбанізації (зростання ролі глобальних міст; занепад одноповерхової Америки); виклики економічного розвитку (структура господарства держави; зменшення ролі первинного, вторинного секторів економіки; домінування третинного і четвертинного секторів економіки; відтік інвестицій з держави); транснаціональні компанії США (їхня спеціалізація, головні ринки виробництва і збуту продукції); соціальна неоднорідність (індекс Джині, індекс БігМака; доступ до середньої та вищої освіти; медичного забезпечення тощо); культурні протиріччя (мультикультуралізм; мультирелігійність).
5. Внутрішня регіоналізація США.
6. Особливості співпраці США та України.
7. Роль української діаспори США у міждержавних взаєминах.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Типовий план для доповіді-презентації наведено в дидактичних матеріалах.

Контрольні завдання:

1. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики США. Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом (Див. Дидактичні матеріали).
2. Нанесіть на контурну карту економічні райони США.
3. Охарактеризуйте територіальну структуру господарства США заповнивши таблицю характеристики економічних районів країни.

Таблиця 22.1

<i>Назва району</i>	<i>Сільське господарство</i>	<i>Промисловість</i>

4. Підготувати коротку суспільно-географічну характеристику штату:
 - 1) географічне положення;
 - 2) історія виникнення і формування штату;
 - 3) типові ландшафти;
 - 4) населення штату та особливості його розміщення;
 - 5) господарство штату (первинний, вторинний, третинний сектори економіки);
 - 6) проблеми і перспективи розвитку штату;
 - 7) територіальні відмінності штату.

Рис. 22.1 Економічні райони США

Список рекомендованої літератури:

а) 1, 2, 3, 4, 5; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

*Практичне заняття з теми 23-24 (4 год.).
Тема: Суспільно-географічна характеристика
країн Латинської Америки*

Навчальні цілі: *знати:* місце країн Латинської Америки у макрорегійі й геоекономічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу розвинених країн Латинської Америки; визначити галузі спеціалізації окремих країн субрегіону; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Південної Америки.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Завдання № 4, виконайте використавши план характеристики субмакрорегіонів: типологія країн: нові індустріальні країни (НІК), малі острівні країни з високими доходами, країни середніх можливостей розвитку, найменш розвинуті країни (НРК); територія макрорегіону та її властивості; рівень освоєння території та ступінь забезпечення територіальними ресурсами; природно-ресурсний потенціал; шляхи використання слабоосвоєних територій.

Місце в світі.	
Історія розвитку.	
Найдавніші цивілізації.	
Форма державного правління й державного устрою країни.	
Адміністративно територіальний устрій.	
Геополітичне та економіко-географічне положення. «Сусідство» з США.	
Оцінка природно-ресурсного потенціалу.	
Населення: чисельність, етнічний склад, демографічна ситуація, особливості розселення, рівень урбанізації, зайнятість населення.	
Промисловість: галузева структура, особливості розміщення.	
Сільське господарство: галузі спеціалізації, особливості розміщення.	
Транспорт. Структура транспортної системи, характеристика основних видів транспорту. Сфера послуг. Рекреація та туризм. Зовнішні економічні зв'язки. Внутрішні відмінності та міста.	

Питання та проблеми для обговорення:

1. Склад субрегіону, місце в світі, геополітична та геоекономічна ситуація. Особливості економіко-географічного положення.
2. Природні умови і ресурси, екологічні проблеми.
3. Населення: чисельність, густота, особливості розселення, міграція, бідність. Георелігійна ситуація. Загальна характеристика господарства. Промисловість: галузі спеціалізації, особливості розміщення. Сільське господарство: галузі спеціалізації, особливості розміщення. Транспорт. Зовнішні економічні зв'язки країн Латинської Америки. Рекреація та туризм.

4. Країни Карибського басейну. Склад, місце в світі, геополітична та геоекономічна ситуація. Особливості економіко-географічного положення. Природні умови і ресурси. Населення: демографічна ситуація, колоніальне минуле, рух за незалежність. Креольська культура. Георелігійна ситуація. Загальна характеристика господарства. Сільське господарство. Платанційна система господарювання. Цукровиробництво. Сфера послуг і туризм. Промисловість: галузі спеціалізації, особливості розміщення. Зовнішні економічні зв'язки країн регіону.

5. Загальна характеристика, політична карта, природноресурсний потенціал, населення Латинської Америки.

6. Мексика: суспільно-географічна характеристика.

7. Мезоамерика: склад, особливості розміщення та розвитку. Мексика. Місце в світі. Історія розвитку. Найдавніші цивілізації. Форма державного правління й державного устрою країни. Адміністративно-територіальний устрій. Геополітичне та економіко-географічне положення. «Сусідство» з США. Оцінка природно-ресурсного потенціалу. Населення: чисельність, етнічний склад, демографічна ситуація, особливості розселення, рівень урбанізації, зайнятість населення. Роль Мехіко. Господарство. Місце у міжнародному поділі праці.

8. Промисловість: галузева структура, особливості розміщення. Програма «Макіладорас».

9. Сільське господарство: галузі спеціалізації, особливості розміщення. Транспорт. Структура транспортної системи, характеристика основних видів транспорту. Сфера послуг. Рекреація та туризм.

10. Зовнішні економічні зв'язки. Внутрішні відмінності та міста.

Контрольні завдання:

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 23.1.

Таблиця 23.1

<i>Столиця</i>	<i>Країна</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Клас економічного розвитку</i>	<i>Соціально-економічний тип</i>

2. Охарактеризуйте географічне положення: абсолютне і відносне (геополітичне, геоекономічне, геоцивілізаційне), історико-географічні особливості розвитку: доколоніальний, колоніальний і постколоніальний період розвитку. Етапи формування політичної карти.

3. Охарактеризуйте субмакрорегіони: Мексика.

4. Актуальні проблеми населення і соціального розвитку Південної Америки і Карибських країн.

5. Мікро дослідження: «Соціально-економічні проблеми». Завдання (на вибір): Фавели Бразилії: проблема чи форма виживання? Інфляція у Венесуелі – наслідки для населення та економіки Чи загрожує Амазонії екологічна катастрофа? Роль наркокартелів у суспільному житті Колумбії та Мексики.

Список рекомендованої літератури:

а) 1, 2, 3, 4; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

*Практичне заняття з теми 25-26 (4 год.).
Тема: Суспільно-географічна характеристика країн
Центральної Америки та Карибського басейну*

Навчальні цілі: *знати:* місце країн у макрореґіоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* виявити особливості природно-ресурсного потенціалу, населення, рівень розвитку та особливості розміщення галузей спеціалізації країн Центральної Америки та Вест-Індії.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Країни Карибського басейну. Склад, місце в світі, геополітична та геоекономічна ситуація.
2. Країни Центральної Америки та Вест-Індії, місце в світі, геополітична та геоекономічна ситуація.
3. Особливості економіко-географічного положення. Природні умови і ресурси. Населення: демографічна ситуація, колоніальне минуле, рух за незалежність. Креольська культура. Георелігійна ситуація. Загальна характеристика господарства. Сільське господарство. Платанційна система господарювання. Цукровиробництво. Сфера послуг і туризм.
4. Промисловість: галузі спеціалізації, особливості розміщення. Зовнішні економічні зв'язки країн регіону.

Контрольні завдання:

1. Охарактеризуйте історію формування інтеграційних процесів у Латинській Америці.
2. Охарактеризуйте склад інтеграційних об'єднань субреґіону.
3. Тематичне дослідження або міні-есе (на вибір). Тематика: «Панамський канал – геоекономічна артерія світу», «Коста-Рика - приклад екологічного розвитку в Латинській Америці», «Карибські острови як туристичний рай і кліматичний виклик», «Куба: соціалізм у тропіках – виклики для економіки».
4. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країни. Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом

Перелік тем для презентацій:

Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Гватемали та Куби.
Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Гондурасу та Белізу.
Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Коста-Рики та Нікарагуа.
Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Сальвадору та Гаїті.
Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Панамі та Багамських островів.

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Практичне заняття з теми 27-28 (4 год.).

Тема: Суспільно-географічна характеристика Андських країн

Навчальні цілі: *знати:* місце країн у макрореґіоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* виявити особливості природно-ресурсного потенціалу, населення, рівень розвитку та особливості розміщення галузей спеціалізації Андських країн.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Андські країни. Склад, місце в світі, геополітична та геоекономічна ситуація.
2. Андські країни, місце в світі, геополітична та геоекономічна ситуація.
3. Суспільно-географічна характеристика Андських країн.
4. Особливості економіко-географічного положення. Природні умови і ресурси.

Населення: демографічна ситуація, колоніальне минуле, рух за незалежність. Креольська культура. Георелігійна ситуація. Загальна характеристика господарства. Сільське господарство. Платанційна система господарювання. Цукровиробництво. Сфера послуг і туризм.

5. Промисловість: галузі спеціалізації, особливості розміщення. Зовнішні економічні зв'язки країн регіону.

Контрольні завдання:

1. Охарактеризуйте історію формування інтеграційних процесів у субреґіоні.
2. Охарактеризуйте склад інтеграційних об'єднань субреґіону.
3. Географічне дослідження: «Залежність від рельєфу». Завдання: Вибери одну країну та досліди: Як рельєф (Анди) впливає на розселення населення?

Де розміщені ресурси та як до них добираються. Чи є залежність між висотою та господарською діяльністю. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країни. Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом

Перелік тем для презентацій:

1. Суспільно-географічна характеристика Аргентини.
2. Суспільно-географічна характеристика Уругваю.
3. Суспільно-географічна характеристика Парагваю.
4. Місце Ла-Платських країн у міжнародному поділі праці
5. Суспільно-географічна характеристика економічних районів Бразилії.
6. Суспільно-географічна характеристика найбільших міст країни: СанПаулу, Ріо-де-Жанейро, Белу-Орізонті, Бразилія.
7. Суспільно-географічна характеристика Венесуели.
8. Суспільно-географічна характеристика Колумбії.
9. Суспільно-географічна характеристика Еквадору.
10. Суспільно-географічна характеристика Перу.
11. Суспільно-географічна характеристика Чилі.

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4, 6) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Практичне заняття з теми 29-30 (4 год.)

Суспільно-географічна характеристика країн Північної Африки

Навчальні цілі: *знати:* місце країн Північної Африки у макрореєоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу країн Північної Африки; визначити галузі спеціалізації окремих країн субреєону; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Північної Африки.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Загальні відомості про субреєон Північна Африка. Суспільногеографічне положення, природні умови і ресурси країн Північної Африки.
2. Населення: демографічна ситуація, релігійний склад, зайнятість, особливості розміщення та урбанізація.
3. Особливості економічного розвитку та загальна характеристика господарства.
4. Місце і значення реєону в міжнародному поділі праці.
5. Північна Африка як історико-культурний реєон. Особливості інтеграційних процесів на сучасному етапі розвитку. Зовнішньоекономічні зв'язки.
6. Основні туристсько-рекреаційні території. Єгипет. Формування території і населення. Політична система.
7. Оцінка економіко-географічного положення, природно-ресурсного потенціалу.
8. Населення: чисельність, склад, зайнятість, особливості розселення. Загальні риси сучасного господарства.
9. Промисловість: галузева структура, особливості розміщення.
10. Галузі спеціалізації та розміщення сільського господарства.
11. Транспорт: види та рівень розвитку.
12. Зовнішньоекономічні зв'язки. Внутрішні відмінності та міста.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

Контрольні завдання:

1. Географічне положення (робота з картою). Нанесіть на контурну карту країни Північної Африки. Позначте столиці, основні річки, пустелі (Сахара), родовища корисних копалин. Визначте геополітичне положення реєону: сусіди, вихід до морів, трансконтинентальні зв'язки. Охарактеризуйте інтеграційні процеси у країнах Північної Африки.
2. Кейс-аналіз: «Країна як гравець у світовій економіці» Оберіть одну країну (на вибір: Марокко, Туніс, Лівія, Алжир, Єгипет) і проаналізуйте: Які галузі становлять основу її експорту? Які країни є головними торговельними партнерами? Яка роль цієї країни у світовому розподілі праці?
3. Дискусія: «Соціальні виклики Північної Африки» Робота в групах: кожна група обирає одну з тем: Безробіття серед молоді Водний дефіцит Вплив ісламістських рухів на стабільність Роль освіти в розвитку суспільства. Підготуйте коротку доповідь + обговорення в класі (модероване вчителем).
4. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Північної Африки. Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом.

Теми для доповідей: *Вплив давньоегипетської цивілізації на розвиток африканських країн. Суспільно-географічна характеристика Алжиру. Суспільно-географічна характеристика Лівії, проблеми та перспективи розвитку. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Судану та Марокко. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Тунісу та Західної Сахари.*

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Практичне заняття з теми 31-32 (4 год.)

Суспільно-географічна характеристика країн Південної Африки

Навчальні цілі: *знати:* місце країн Південної Африки у макрореґіоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу країн Південної Африки; визначити галузі спеціалізації окремих країн субреґіону; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Південної Африки.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Склад субреґіону, місце в світі, геополітична та геоекономічна ситуація. Особливості економіко-географічного положення.
 2. Природні умови і ресурси, екологічні проблеми.
 3. Населення: чисельність, густота, особливості розселення, міграція, бідність. Георелігійна ситуація.
 4. Загальна характеристика господарства. Промисловість: галузі спеціалізації, особливості розміщення. Сільське господарство: галузі спеціалізації, особливості розміщення. Транспорт. Зовнішні економічні зв'язки країн Південної Африки. Рекреація та туризм.
 5. Південно-Африканська Республіка. Місце в світі. Єдина високорозвинена держава Африки. Територія, особливості географічного положення. Оцінка природних умов і ресурсів. Багатство та різновиди мінеральних ресурсів. Населення: чисельність, склад, трудові ресурси, особливості розселення, релігійна ситуація. Господарський комплекс. Промисловість: провідна роль гірничодобувної промисловості, особливості розміщення. Сільське господарство: галузі спеціалізації, особливості розміщення. Транспорт. Зовнішні економічні зв'язки. Внутрішні відмінності та міста.
 6. Які основні чинники визначають місце ПАР у міжнародному поділі праці?
 7. Охарактеризуйте інтеграційні процеси у країнах Південної Африки.
 8. Дайте оцінку природно-ресурсного та працересурсного потенціалу ПАР.
 9. Розкрийте провідне значення видобування мінеральних ресурсів в економіці ПАР.
 10. Поясніть розміщення основних центрів переробної промисловості ПАР.
- Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:**
Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

Контрольні завдання:

1. Тематична карта або постер: «Галузі економічної спеціалізації». Позначте на карті (або створіть інфографіку), які галузі переважають у кожній країні: гірничодобувна, аграрна, туризм, промисловість. Зазначте ключові товари на експорт (наприклад, ПАР - платина, алмази, вино; Замбія - мідь).
2. Геоекономічний профіль: Кейс-дослідження країни. Оберіть одну з країн субреґіону (на вибір) і опрацюйте такі питання: У яких світових інтеграційних об'єднаннях бере участь?; Яка структура ВВП (первинний, вторинний, третинний сектори)?; Хто основні партнери по експорту/імпорту?
3. Соціальні виклики та політичні трансформації. Завдання 5. Обговорення в групах: «Проблеми та перспективи розвитку» 4 групи - 4 теми: Постапартеїдний розвиток ПАР, Економічні наслідки нестабільності в Зімбабве, Питання водопостачання і кліматичних змін у регіоні, Туризм і культурна спадщина як драйвери розвитку. Кожна група готує 3-5 аргументів і представляє свою позицію на міні-дебатах.
4. Аналітичне есе (індивідуально або в парах): «Які внутрішні й зовнішні фактори впливають на сучасний розвиток країн Південної Африки? Як можна посилити інтеграцію регіону у світову економіку?».
5. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Південної Африки. Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом.

Теми доповідей: Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Зімбабве та Коморських островів. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Ботсвани та Маврикію. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Лесото та Мадагаскару. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Мозамбіку та Намібії. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Есватіні та Сейшельських Островів.

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Практичне заняття з теми 33-34 (4 год.)

Суспільно-географічна характеристика країн Центральної Африки

Навчальні цілі: *знати:* місце країн Центральної Африки у макрореєоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу країн Центральної Африки; визначити галузі спеціалізації окремих країн субреєону; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Центральної Африки.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Склад субреєону, місце в світі, геополітична та геоекономічна ситуація. Інтеграційні об'єднання.
2. Особливості економіко-географічного положення. Віддаленість великих внутрішніх областей від океану.
3. Природні умови і ресурси, екологічний стан.
4. Населення: чисельність, густота, особливості розселення, міграція. Культура і релігія. Господарство: багатоукладність, аграрний характер економіки, господарська ізоляція.
5. Поширення монокультури у сільському господарстві. Землеробство та скотарство.
6. Промисловість: переважання гірничодобувної промисловості. Транспорт. Зовнішньоекономічні зв'язки: збереження колоніального характеру в зовнішній торгівлі. Рекреація та туризм.
7. Ангола. Територія, особливості географічного положення. Оцінка природних умов і ресурсів. Населення: чисельність, склад, трудові ресурси, особливості розселення, культура, релігійна ситуація. Господарський комплекс: сільське господарство, промисловість, транспорт. Зовнішні економічні зв'язки. Внутрішні відмінності та міста.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

Контрольні завдання:

1. Як таке географічне положення, на вашу думку, впливає на розвиток господарства і зовнішньоекономічну діяльність?
2. Охарактеризуйте інтеграційні процеси у країнах Центральної Африки.
3. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Центральної Африки. Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом.

Теми доповідей:

- ✓ Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Анголи та Конго.
 - ✓ Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Габону та ДР Конго.
 - ✓ Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Екваторіальної Гвінеї та Центрально-Африканської Республіки. Характеристика соціально-економічного розвитку Камеруну.
 - ✓ Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Сан-Томе і Принсіпі та Чаду.
4. Галузева спеціалізація - «Географічний портрет країни». Оберіть одну країну з реєону та дослідіть: Основні галузі економіки (гірничча промисловість, сільське господарство, лісове господарство). Продукція на експорт (нафта, какао, ліс, алмази, кобальт). Інвестори або транснаціональні корпорації, які працюють у країні. Проблеми

інфраструктури. Представлення: у формі мініпрезентації, постера або сторітелінгу: «1 день у Камеруні очима фермера/підприємця/вчителя».

5. Аналітична дискусія. Робота в групах: кожна група досліджує 1 проблему: Внутрішні конфлікти й війни (ДР Конго, ЦАР); Наслідки колоніалізму; Вплив міжнародної допомоги; Збереження тропічних лісів і незаконна вирубка.

Список рекомендованої літератури:

а) 1, 2, 3, 4; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Практичне заняття з теми 35 (2 год.)

Суспільно-географічна характеристика країн Східної Африки

Навчальні цілі: *знати:* місце країн Східної Африки у макрореєоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу країн Східної Африки; визначити галузі спеціалізації окремих країн субреєону; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Східної Африки.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Загальні відомості про субреєон Східна Африка.
2. Особливості суспільно-географічного положення. Природні умови і ресурси.
3. Мінерально-сировинні ресурси світового значення.
4. Населення: демографічна ситуація, релігійний склад, зайнятість, особливості розміщення та урбанізація.
5. Загальна характеристика господарства, галузі спеціалізації та особливості розміщення промисловості, сільського господарства. Транспорт.
6. Місце і значення реєону в міжнародному поділі праці.
7. Основні туристсько-рекреаційні території.
8. Нігерія. Територія, особливості географічного положення. Оцінка природних умов і ресурсів.
9. Населення: чисельність, склад, трудові ресурси, особливості розселення. Сільське господарство: структура, проблеми розвитку.
10. Головні райони експортних культур – какао, арахісу, масленої пальми. Розвиток гірничовидобувної промисловості.
11. Значення нафтовидобутку.
12. Транспорт. Зовнішні економічні зв'язки. Внутрішні відмінності та міста.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

Контрольні завдання:

1. Визначте основні види економічної діяльності кожної країни та те, як вони пов'язані з природними ресурсами.
2. Поміркуйте, чому в субреєоні є «гарячі точки». Якими є причини спалахування конфліктів?
3. «Економічне досьє» (робота в парах). Кожна пара обирає країну й досліджує: Які основні галузі економіки (сільське господарство, туризм, транспорт, ІТ-сфера)?; Що виробляє та експортує країна?; Яка інфраструктура транспорту (порти, залізниця, коридори)?; Формат подання: інфографіка або сторінка енциклопедії «Східна Африка: профіль країни».
4. Соціально-політичні аспекти, виклики, перспективи. Обговорення: «Виклики Східної Африки». Групи готують міні-дослідження з таких тем:
5. Демографічний вибух: шанс чи загроза?; Проблеми бідності та доступу до освіти; Конфлікти та біженці (Сомалі, Південний Судан); Туризм vs охорона природи. Презентація у формі пресконференції або інтерактивного ток-шоу.
6. Мініесе або дебати (на вибір): «Яка країна Східної Африки має найбільший потенціал розвитку? Аргументуйте свою думку.» або Дебати: «Інвестиції в освіту важливіші за розвиток інфраструктури» (з погляду країн реєону).
7. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Східної Африки). Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом.

Теми для доповідей. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Бурунді та Руанди. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Джибуті та Ефіопії. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Еритреї та Південного Судану. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Замбії

та Танзанії. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Кенії та Сомалі. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Малаві та Уганди

Список рекомендованої літератури:

а) 1, 2, 3, 4; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

*Практичне заняття з теми 36 (2 год.)**Суспільно-географічна характеристика країн Західної Африки*

Навчальні цілі: *знати:* місце країн Західної Африки у макрореєоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* аналізувати диференціацію просторового, демографічного, економічного потенціалу країн Західної Африки; визначити галузі спеціалізації окремих країн субреєону; обговорити суспільно-географічні аспекти проблем економічного, демографічного, соціального, політичного розвитку країн Західної Африки.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Загальні відомості про субреєон Західна Африка.
2. Особливості суспільно-географічного положення. Природні умови і ресурси.
3. Мінерально-сировинні ресурси світового значення.
4. Населення: демографічна ситуація, релігійний склад, зайнятість, особливості розміщення та урбанізація.
5. Загальна характеристика господарства, галузі спеціалізації та особливості розміщення промисловості, сільського господарства. Транспорт.
6. Місце і значення реєону в міжнародному поділі праці.
7. Основні туристсько-рекреаційні території.
8. Нігерія. Територія, особливості географічного положення. Оцінка природних умов і ресурсів.
9. Населення: чисельність, склад, трудові ресурси, особливості розселення. Сільське господарство: структура, проблеми розвитку.
10. Головні райони експортних культур – какао, арахісу, масленої пальми. Розвиток гірничовидобувної промисловості.
11. Значення нафтовидобутку.
12. Транспорт. Зовнішні економічні зв'язки. Внутрішні відмінності та міста.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

Контрольні завдання:

1. Тематичне дослідження: «Економічна спеціалізація країни» (у парах або групах). Кожна група обирає одну країну та аналізує: Основні галузі економіки: сільське господарство (какао, арахіс), видобуток корисних копалин (нафта, золото), текстиль, рибальство, туризм. Основні товари на експорт. Місце країни в регіональних організаціях (ECOWAS, Африканський союз).

2. Групова аналітика: «Ключові проблеми Західної Африки». Кожна група обирає тему: Конфлікти, тероризм і нестабільність (Нігерія, Малі); Стихійні міграції, бідність, неформальні поселення; Наслідки колоніального минулого та мовна політика; Роль молоді в суспільному розвитку. Представлення у формі постера + короткий виступ з обґрунтуванням.

3. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Західної). Підготуйте доповідь-презентацію за типовим планом.

Теми для доповідей: *Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Беніну та Гани. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку БуркінаФасо та Гамбії. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Гвінеї та Кабо-Верде. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку ГвінеїБісау та Кот д'Івуару. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Ліберії та Малі. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку Нігеру та Сенегалу. Порівняльна характеристика соціально-економічного розвитку СьєрраЛеоне та Того.*

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

*Практичне заняття з теми 37 (2 год.)**Суспільно-географічна характеристика Австралії*

Навчальні цілі: *знати:* місце Австралії і Океанії у макрореґіоні й геоекономічній структурі світу; *вміти:* характеризувати роль Австралії на геоекономічній і геополітичній картах світу ХХІ ст.; характеризувати геопросторові особливості розвитку Австралії (демогеографічні, економічні, соціальні, політичні, культурні та ін.); розкривати територіальні соціально-економічні відмінності держави; аналізувати особливості співпраці Австралії та України.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Австралія на геополітичній і геоекономічній картах світу ХХІ ст.
2. Зовнішньополітичний курс держави.
3. Унікальність природних ландшафтів Австралії. Головні природо-заповідні території держави.
4. Демогеографічна ситуація Австралії (народжуваність, смертність, природній приріст, міграція, статеві-вікова, етнорасова, мовна, релігійна структура населення).
5. Система розселення Австралії (просторові відмінності заселення території; урбанізація; особливості метрополійного розвитку; головні міста держави).
6. Урбаністична культура держави.
7. Структура господарства Австралії. Особливості розвитку первинного, вторинного, третинного, четвертинного секторів економіки держави.
8. Політика імпортозаміщення у вторинному секторі економіки; проблема сільськогосподарських надлишків у державі.
9. Культурне розмаїття Австралії. Проблема збереження культурної спадщини аборигенів Австралії.
10. Просторові відмінності соціально-економічного розвитку Австралії. Серцевина та периферійні регіони держави.
11. Українська діаспора в Австралії (історія формування, особливості геопросторової організації; роль у сучасному житті держави; співпраця з Україною).

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

Підготувати доповіді-презентації. Виступи до 7 хв. На практичних заняттях здобувачі освіти активно формують питання до доповідача, дискутують, що дозволяє краще освоїти матеріал, навчитися формулювати власні висновки та відстоювати власну думку.

Контрольні завдання:

1. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики Австралії за типовим планом.
2. Обґрунтуйте взаємозв'язок між сучасною геопросторовою організацією господарства Австралії та кліматичною картою регіону.
3. Вивчення соціально-економічної структури регіонів. Порівняти 3 штати (наприклад, Новий Південний Уельс, Квінсленд, Західна Австралія) за показниками: густота населення, провідні галузі, рівень доходів, інфраструктура.
4. Поясніть, чому ізольоване життя на фермах є складною проблемою для австралійського суспільства? Розкрийте економічну, демографічну, культурну, соціальну складову цієї проблеми.
5. Аналітичне есе. Чи може Австралія стати ключовим партнером України в Азійсько-Тихоокеанському регіоні? Обґрунтуйте свою думку.»

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4, б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Практичне заняття з теми 38 (2 год.)

Суспільно-географічна характеристика країн Меланезії

Навчальні цілі: *знати:* місце Меланезії в геоекономічній структурі світу; *вміти:* характеризувати роль Меланезії на геоекономічній і геополітичній картах світу XXI ст.; розкривати територіальні соціально-економічні відмінності країн Океанії.

Питання та проблеми для обговорення:

1. Унікальність природних ландшафтів країн. Головні природо-заповідні території країн Меланезії.
2. Демографічна ситуація країн Меланезії (народжуваність, смертність, природній приріст, міграція, статеві-вікова, етнорасова, мовна, релігійна структура населення).
3. Система розселення країн Меланезії (просторові відмінності заселення території; урбанізація; особливості метрополійного розвитку; головні міста держави).
4. Урбаністична культура держави.
5. Структура господарства Меланезії. Особливості розвитку первинного, вторинного, третинного, четвертинного секторів економіки держави.
6. Політика імпортозаміщення у вторинному секторі економіки.
7. Культурне розмаїття країн Меланезії. Просторові відмінності соціально-економічного розвитку країн Меланезії.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

Контрольні завдання:

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 38.1.

Таблиця 38.1

<i>Столиця</i>	<i>Країна</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Клас економічного розвитку</i>	<i>Соціально-економічний тип</i>
	Вануату			
	Нова Каледонія			
	Папуа Нова Гвінея			
	Соломонові острови			
	Фіджі			

6. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Меланезії за типовим.

7. Геополітична гра «Острівна дипломатія». Учні розподіляються на ролі представників країн Меланезії, Австралії, Китаю, США, Франції. Проводиться симуляція геополітичного саміту: країни презентують свої інтереси, обговорюють інвестиції, вплив військових баз, кліматичні угоди. Ціль: зрозуміти, чому Меланезія - не лише «туристичний рай», а й важливий геополітичний вузол.

8. Аналітичне есе. «Меланезія: між ізольованістю та глобалізацією – виклики XXI століття» або «Чому Меланезія стала об'єктом геополітичного інтересу великих держав?».

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

*Практичне заняття з теми 39 (2 год.)**Суспільно-географічна характеристика країн Мікронезії*

Навчальні цілі: *знати:* місце Мікронезії в гео економічній структурі світу; *вміти:* характеризувати роль Мікронезії на гео економічній і геополітичній картах світу XXI ст.; розкривати територіальні соціально-економічні відмінності країн Мікронезії

Питання та проблеми для обговорення:

1. Унікальність природних ландшафтів країн. Головні природо-заповідні території країн Мікронезії.
2. Демографічна ситуація країн Мікронезії (народжуваність, смертність, природний приріст, міграція, статеві-вікова, етнорасова, мовна, релігійна структура населення).
3. Система розселення країн Мікронезії (просторові відмінності заселення території; урбанізація; особливості метрополійного розвитку; головні міста держави).
4. Урбаністична культура держави.
5. Структура господарства Мікронезії. Особливості розвитку первинного, вторинного, третинного, четвертинного секторів економіки держави.
6. Політика імпортозаміщення у вторинному секторі економіки.
7. Культурне розмаїття країн Мікронезії. Просторові відмінності соціально-економічного розвитку країн Мікронезії.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

Контрольні завдання:

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 39.1.

Таблиця 39.1

<i>Столиця</i>	<i>Країна</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Клас економічного розвитку</i>	<i>Соціально-економічний тип</i>
	Гуам			
	Кірибаті			
	Маршаллові Острови			
	Мікронезія (Федеративні Штати)			
	Науру			
	Північні Маріанські острови			
	Палау			

2. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Мікронезії за типовим.

3. Мінідослідження в парах: «Острівна держава: виклики і можливості. Кожна пара досліджує одну країну або територію та створює «паспорт острова»: Яка основа економіки? (рибальство, туризм, фосфати, оренда військових баз); Чи є еміграція? Куди і чому?; Як змінюється економіка під впливом глобалізації?.

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4 б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

*Практичне заняття з теми 40 (2 год.)**Суспільно-географічна характеристика країн Полінезії*

Навчальні цілі: *знати:* місце Полінезії в гео економічній структурі світу; *вміти:* характеризувати роль Полінезії на гео економічній і геополітичній картах світу XXI ст.; розкривати територіальні соціально-економічні відмінності країн Полінезії.

Питання та проблеми для обговорення:

Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

1. Унікальність природних ландшафтів країн. Головні природо-заповідні території країн Полінезії.
2. Демографічна ситуація країн Полінезії (народжуваність, смертність, природний приріст, міграція, статеві-вікова, етнічна, мовна, релігійна структура населення).
3. Система розселення країн Полінезії (просторові відмінності заселення території; урбанізація; особливості метрополійного розвитку; головні міста держави).
4. Урбаністична культура держави.
5. Структура господарства Полінезії. Особливості розвитку первинного, вторинного, третинного, четвертинного секторів економіки держави.
6. Політика імпортозаміщення у вторинному секторі економіки.
7. Культурне розмаїття країн Полінезії. Просторові відмінності соціально-економічного розвитку країн Полінезії.

Методичні рекомендації з підготовки до практичних занять:

Орієнтовний план характеристики наведено в дидактичних матеріалах.

Контрольні завдання:

1. На основі рекомендованих навчальних посібників, заповніть таблицю 40.1.

Таблиця 40.1

<i>Столиця</i>	<i>Країна</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Клас економічного розвитку</i>	<i>Соціально-економічний тип</i>
	Американське Самоа			
	Волліс і Футуна			
	Ніуе			
	Острови Кука			
	Піткери			
	Самоа			
	Токелау			
	Тонга			
	Тувалу			
	Французька Полінезія			

2. Підготуйте доповідь-презентацію дослідження суспільно-географічної характеристики країн Полінезії за типовим.

Список рекомендованої літератури:

- а) 1, 2, 3, 4; б) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.

ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Типовий план характеристики:

Розмір території у тис. км²;

Чисельність населення у млн. жителів;

Густота населення – осіб/км²;

Рівень урбанізації – % міського населення;

Природний рух – у ‰;

Очікувана тривалість життя населення;

Рівень грамотності населення;

Столиця;

Мінеральні ресурси – вказати основні види корисних копалин, якими володіє країна, унікальні запаси можна виділити іншим шрифтом);

ВНП – валовий національний продукт у млрд. дол.;

ВНП на душу населення у дол. – загальний обсяг ВНП країни, поділений на чисельність її населення (можна округлювати до круглого числа чи до 0,5);

Промисловість: частка у ВНП, зайнятість населення та галузі спеціалізації;

Сільське господарство: частка у ВНП, зайнятість населення та галузі спеціалізації;

Сфера послуг частка у ВНП, зайнятість населення та галузі спеціалізації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна

1. Безуглий В.В., Козинець С.В. Регіональна економічна та соціальна географія світу : Посібник. К. : Видавничий центр «Академія», 2003. 688 с.
2. Безуглий В.В. Економічна і соціальна географія зарубіжних країн : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К. : В.Ц. «Академія», 2005. 704 с.
3. Білецький М.І., Ванус І.В., Котик Л.І. Соціальна географія : навч. посібник. Львів : Вид. ЛНУ, 2019. 239 с.
4. Книш М.М., Мамчур О.І., Ванда І.В. Регіональна економічна і соціальна географія світу (Латинська Америка та Карибські країни, Африка, Азія, Океанія) = Regional Economic and Social Geography of the World (Latin America and Caribbean countries, Africa, Asia, Oceania) : навчальний посібник. 2-ге вид., випр. і допов. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 372 с.
5. Котик Л. Суспільна географія макрорегіонів світу (Центральна, Південно-Східна Європа та Східна Балтія): навч. посібник для самост. роботи студентів. 2-ге вид., допов. і перероб. Львів : Простір-М, 2022. 108 с.
6. Кузик С., Котик Л., Ванда І. Регіональна економічна і соціальна географія світу (розвинені країни) : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 148 с.
7. Немець Л.М., Сільченко Ю.Ю., Вірченко П.А. Економічна і соціальна географія України. Навчальний посібник. Харків, 2014. 265 с.
8. Сюткін С.І. Курс лекцій з географії світового господарства. Суми : СумДПУ, 2020. 142 с.

Додаткова

1. Атлас світу / [авториз. пер. з англомов. вид. Collins World Atlas; відп. ред. О. Вакуленко]. К. : Картографія, 2005. 336 с.
2. Бебик В.М., Шергін С.О., Дегтерьова Л.О. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика. К. : Університет «Україна», 2006. 208 с.

3. Білецький М.І., Ванда І.В., Котик Л.І. Соціальна географія : словник-довідник. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. 164 с.
4. Блій Г., Муллер П. Географія: світи, регіони, концепти [пер. з англ.; передм. та розділ "Україна" О.І. Шаблія]. К : Либідь, 2004. 738 с.
5. Вісьтак О. І. Регіональна держава: поняття і підходи до трактування. *Теоретичні та методичні проблеми суспільної географії* : зб. наук. праць. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. С. 229-233.
6. Гантінгтон С.П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку [пер. з англ.]. Львів : Кальварія, 2006. 474 с.
7. Географія світового господарства (з основами економіки) : навч. посібник [за ред. Я. Б. Олійника, Г. І. Смирнова]. К. : Знання, 2011. 640 с.
8. Любіцева О.О., Бабарицька В.К., Яценко Б.П., Масляк П.О., Павлов С.В., Барбош Ю.А. Глобалізація світового господарства : геопросторовий вимір : монографія. К., 2010. 160 с.
9. Глобальні зміни світу 2025. Доповідь [пер з англ.]. Львів : Літопис, 2010, 188 с.
10. Головченко В.І. Китай : країнознавчий портрет. К. : Знання, 2010. 71 с.
11. Книш М.М. Економічна і соціальна географія країн, що розвиваються : навч. посібник. Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 372 с.
12. Книш М.М. Інтегральна оцінка процесів економічної глобалізації в країнах, що розвиваються. *Історія української географії*. 2008. № 2. С. 41-46.
13. Книш М.М. Міжнародна торгівля як форма участі країн, що розвиваються у процесах глобалізації. *Наукові записки ТНПУ ім. Володимира Гнатюка*. Серія : географія. 2008. № 2. С. 69-75.
14. Книш М.М. Суспільна географія країн, що розвиваються: проблеми теорії, методології та методики: монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. 274 с.

15. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Занько Ю.С., Ганич Н.М. Країнознавство : теорія та практика : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2017. 528 с.
16. Матвієнко В.М., Стафійчук В.І. Географія країн Азії, Океанії, Австралії : навчально-методичний комплекс. К. : Видавництво «АльфаПК», 2021. 61 с.
17. Матуз О.В. Робочий зошит для практичних занять з географії населення. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута»». 2017. 84 с.
18. Масляк П.О., Олійник Я.Б. Степаненко А.В. Словник-довідник учня з економічної і соціальної географії світу. Київ, Лібра, 1996. 328 с.
19. Муромцева Ю.І. Робоча програма та методичні рекомендації до курсу «Економічна і соціальна географія зарубіжних країн» для студентів спеціальностей 014 Середня освіта (Історія) всіх форм навчання вищих навчальних закладів. Методичні рекомендації. Харків : ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. 2017. 30 с.
20. Яценко Б.П., Стафійчук В.І., Брайчевський Ю.С. та ін. Політична географія і геополітика : навч. посібник. К. : Либідь, 2007. 255 с.
21. Світове господарство в умовах глобалізації : монографія [за ред. Я.Б. Олійника, Б.П. Яценка, В.К. Бабарицької]. Київ : Київський університет, 2004. 145 с.
22. Суліма Є.М., Шепелєв М.А. Глобалістика : підручник. К. : Вища школа, 2010. 544 с.
23. Немець Л., Мензенцев К. Соціальна географія : підручник. К. : Фенікс, 2019. 304 с.
24. Кузика С.П. Соціально-географічна географія світу. Тернопіль : Підручники і посібники, 1998. 256 с.
25. Немець Л.М., Сегіда К.Ю., Гусєва Н.В. Основи соціальної географії : навчальний посібник. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. 235 с.
26. Регіональна економічна і соціальна географія : методичні рекомендації до вивчення дисципліни для студентів денної форми навчання

спеціальності 103 «Науки про Землю» (Географія) ОС «Бакалавр» / укладач Т.Ю. Лужанська. Мукачево : МДУ, 2017. 42 с.

27. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії : Підручник. Одеса : Астропринт, 2009. 544 с.

28. Юрківський В.М. Країни світу. К. : Либідь, 1999. 386 с.

29. Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни. К. : Либідь, 2000. 416 с.

30. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії : Підручник. Вид. центр ЛДУ, 2003. 444 с.

31. Яценко Б.П., Бабарицька В.К. Країнознавство : основи теорії : навч. посібник. К. : Либідь, 2009. 312 с.

This image shows a full page of blank, lined paper. It features approximately 28 horizontal blue or grey lines spaced evenly apart, typical of notebook paper. The lines extend across the entire width of the page, leaving small margins at the top and bottom. There are no vertical lines, text, or other markings on the page.

Навчальне видання

Укладачі: Касіяник І. П., Лісовський А. С.,
Матуз О. В., Придеткевич С. С.

**Методичні вказівки до
практичних занять з освітньої компоненти
«Регіональна економічна і соціальна географія»**

Здано в набір 01.04.2025. Підписано до друку 05.04.2025.
Формат 60x84/16. Папір офсетний, друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman. Ум.-друк. арк. 4,18. Авт. арк. 2,86.
Наклад 50 прим. Зам. 0037

Друк – ТОВ “Апостроф”
вул. Панівецька, 1-а, м. Кам’янець-Подільський, Україна, 32302